

**Česká republika**  
**NÁLEZ**  
**Ústavního soudu**

**Jménem republiky**

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky), soudců Tomáše Lichovníka a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelky **H. K.**, a stěžovatelů **Ing. J. Z., V. B., a T. V.**, zastoupených Mgr. Petrem Řehákem, advokátem, se sídlem Újezd 19, Praha 1 - Malá Strana, proti usnesení Nejvyššího soudu České republiky č. j. 30 Cdo 1974/2017-197 ze dne 30. května 2017, rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 70 Co 405/2016-178 ze dne 8. prosince 2016 a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 31 C 419/2014-152 ze dne 6. června 2016, za účasti Nejvyššího soudu České Republiky, Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2 jako účastníků řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. května 2017 č. j. 30 Cdo 1974/2017-197 bylo porušeno základní právo stěžovatelů na soudní ochranu a spravedlivý proces zaručené článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Toto rozhodnutí se proto ruší.**
- III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.**

O d ů v o d n ě n í :

**I. Předchozí průběh řízení a vymezení věci**

1. Stěžovatelé byli účastníky trestního řízení vedeného u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 3 T 14/2001 pro trestný čin podvodu (kauza H-Systém), které trvalo více než třináct let a osm měsíců (od zahájení trestního stíhání dne 21. 12. 1999 do rozhodnutí Nejvyššího soudu o dovolání Nejvyššího státního zástupce ze dne 29. 8. 2013). V tomto trestním řízení byl odsouzen Ing. P. S.; stran zbývajících pachatelů bylo trestní řízení z důvodu jeho nepřiměřené délky zastaveno v důsledku amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013. Stěžovatelé v řízení vystupovali jako jedni z poškozených, neboť jim byla způsobena rozsáhlá majetková škoda (v důsledku ztráty celoživotních úspor).

2. Vzhledem k tomu, že stěžovatelé byli po více než třináct let udržováni v nejistotě stran svých nároků a nedosáhli ani morálního zadostiučinění v podobě odsouzení pachatelů, a že trestní řízení svou délkou porušilo jejich právo na přiměřenou délku řízení ve smyslu článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), uplatnili v souladu s článkem 36 odst. 3 Listiny a se zákonem č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále „zákon č. 82/1998 Sb.“) svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené nesprávným úředním postupem státu.

3. Ministerstvo spravedlnosti nárok stěžovatelů uznalo; s ohledem na vysoký počet poškozených v daném trestním řízení, kteří sdíleli utrpenou újmu, přiznalo každému ze stěžovatelů za nepřiměřenou délku řízení peněžité zadostiučinění ve výši 2.314 Kč. Považujíc tuto částku za naprosto nedostatečnou, podali stěžovatelé dne 15. 8. 2014 k Obvodnímu soudu pro Prahu 2 (dále "obvodní soud") žalobu na zaplacení zadostiučinění ve výši 251.018 Kč, ke které dospěli na základě výpočetních pravidel Evropského soudu pro lidská práva (dále "ESLP"), který stanovuje částku 15.000 - 20.000 Kč za jeden rok nepřiměřeně dlouhého řízení.

4. Obvodní soud považoval za relevantní pouze období, po které stěžovatelé v trestním řízení uplatňovali své nároky na náhradu škody, nikoliv celkovou délku trestního řízení. Konstatoval, že právní předchůdce první stěžovatelky se do předmětného trestního řízení s nárokem na náhradu škody připojil dne 14. 3. 2000, třetí stěžovatel dne 20. 7. 2000 a druhý a čtvrtý stěžovatel dne 11. 9. 2001. Účast stěžovatelů coby subjektů adhezního řízení byla ukončena dne 29. 6. 2011, kdy nabyl právní moci rozsudek vrchního soudu sp. zn. 6 To 6/2011 z téhož dne, jímž byl odsuzující rozsudek týkající se tří obžalovaných částečně zrušen ve výrocích o trestech (výroky stran viny a povinnosti nahradit poškozeným náhradu škody nabyly právní moci). V případě první stěžovatelky tedy délka řízení činila jedenáct let a tři měsíce, v případě třetího stěžovatele deset let a jedenáct měsíců a v případě druhého a čtvrtého stěžovatele devět let a devět měsíců.

5. Napadeným rozsudkem ze dne 6. 6. 2016 zamítl obvodní soud žalobu jako nedůvodnou. Shledal sice, že je dán odpovědnostní titul státu za nesprávný úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., jelikož i přes nevídanou složitost trestní věci byla délka řízení nepřiměřená, čímž byla stěžovatelům způsobena nemajetková újma, kterou nelze napravit jinak než zadostiučiněním v penězích. Dospěl nicméně k závěru, že vzhledem ke specifickému postavení poškozených v trestním řízení, kteří se mohou a mají domáhat náhrady trestným činem způsobené škody především v občanskoprávním řízení, a ke sdílení nemajetkové újmy mezi poškozenými, kteří kooperovali ve sdružení zastupujícím jejich zájmy, bylo možné přistoupit k podstatnému snížení přiměřeného zadostiučinění (viz rozsudky velkého senátu ESLP ze dne 15. 2. 2008 ve věcech Arvanitaki – Roboti a další proti Řecku č. 27278/03 a Kakamoukas a další proti Řecku č. 38311/02) a symbolické finanční plnění poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti považovat za dostatečné.

6. K odvolání stěžovatelů vydal Městský soud v Praze (dále "městský soud") dne 8. 12. 2016 napadený rozsudek, kterým rozsudek obvodního soudu změnil a žalobě částečně vyhověl. Konstatoval, že obvodní soud správně zjistil skutečnosti týkající se délky a průběhu předmětného trestního řízení; při právním hodnocení těchto skutkových zjištění však dospěl k odlišným závěrům. S ohledem na judikaturu byl městský soud toho názoru, že je namístě přiznat stěžovatelům finanční zadostiučinění za dlouhotrvající pocit nejistoty o výsledku řízení, neboť konstatování porušení práva by v projednávané věci nebylo dostatečnou satisfakcí. Neztotožnil se ani s názorem o sdílení nemajetkové újmy, přičemž konstatoval, že poškození nebyli příbuznými ani osobami sobě blízkými, naopak se navzájem neznali, a stěží tak mohli sdílet újmu spočívající v nepřiměřené délce adhezního řízení. Částku přiznanou Ministerstvem spravedlnosti proto soud označil za naprosto nepřiměřenou. Při vlastním výpočtu náhrady nemajetkové újmy použil městský soud jako základ výpočtu částku 17.000 Kč za jeden rok řízení, kterou následně zkrátil tak, že ji snížil o 50 % za abnormální, extrémní složitost věci, a o 30 % za to, že věc byla opakovaně projednávána na několika stupních soudní soustavy; zároveň přikročil k navýšení o 10% z důvodu procesních pochybení (např. nerespektování názoru odvolacího soudu) a průtahů na straně orgánů činných v

trestním řízení. Dále městský soud zadostiučinění zkrátil o dalších 20 % z důvodu sníženého významu řízení pro stěžovatele, neboť se nejednalo o řízení, které by iniciovali svými žalobami, a v nichž by tak byli „pány sporu“, kteří by se z této procesní pozice mohli obávat o osud své žaloby. Účastníci se pouze řízení adhezního, tedy řízení závislého na řízení trestním; využili tak beneficia legis, v jehož důsledku jejich procesní aktivitu při dokazování převzal stát. S ohledem na rozsah trestné činnosti a vysoký počet poškozených pak mohl stěžít někdo z nich očekávat, že se dočká plné náhrady způsobené škody; jejich nejistota o výsledku řízení v tom smyslu, že by měli obavy o osud své „žaloby“, byla minimální (do značné míry byla spíše jistotou, že se plné náhrady škody nedomohou). Od konečné částky pak městský odečetl částku 2.314 Kč, kterou stěžovatelům z titulu náhrady nemajetkové újmy vyplatilo Ministerstvo spravedlnosti, a dospěl tak k částce peněžitého zadostiučinění ve výši 15.181,80 Kč pro první stěžovatelku, ve výši 12.631,80 Kč pro druhého a třetího stěžovatele a ve výši 14.544,30 Kč pro čtvrtého stěžovatele.

7. Proti zamítavé části rozsudku odvolacího soudu podali stěžovatelé dovolání, s tím, že se městský soud při svém rozhodování odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, resp. od jeho právního názoru vyjádřeného ve sjednucujícím Stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 13. 4. 2011 sp. zn. Cpjn 206/2010, neboť přikročil ke zcela nepřiměřenému snížení finančního zadostiučinění o 90 %, které tak není schopné splnit svou satisfakční funkci. Tvrdili, že dle judikatury odvolacího soudu je obecnou hranicí pro snížení přiměřeného zadostiučinění 50 % a ke krácení ve větší míře lze i dle judikatury Ústavního soudu a ESLP přistoupit jen za naprosto výjimečných okolností [viz např. nálezný sp. zn. IV. ÚS 1572/11 ze dne 6. 3. 2012 (N 45/64 SbNU 551); všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>]. Stěžovatelé se dále domnívali, že jejich případ je natolik jedinečný, že podobná otázka hmotného práva nebyla dosud v rozhodování odvolacího soudu řešena, a zmínili rovněž sjednucující roli Nejvyššího soudu s ohledem na odlišné rozhodování nižších soudů o podobných věcech. Z těchto důvodů byly podle nich splněny podmínky přípustnosti podle § 237 občanského soudního řádu. Dovolání pak odůvodnili tvrzením, že rozsudek městského soudu spočívá na nesprávném vyřešení otázky hmotného práva, neboť soud při výpočtu částky zadostiučinění pochybil v několika aspektech. Přecenil především dopad složitosti věci na celkovou délku řízení a nezohlednil četné prodlevy a pochybení orgánů činných v trestním řízení. Za nespravedlivé stěžovatelé považovali i snížení o 30% z důvodu rozhodování před několika stupni soudní soustavy, neboť je považovali za duplicitní ve vztahu ke snížení odůvodněnému složitostí věci a za rozporné s rozhodovací praxí ESLP, dle které má stát fungování justice zorganizovat způsobem zajišťujícím plynulé a rychlé vyřízení věci. Nepřípadná byla podle nich i úvaha o faktické nedobytnosti jejich nároků, neboť odpovědnost státu za přiměřenou délku řízení existuje bez ohledu na reálnou vymahatelnost nároků. Městský soud konečně nesprávně nezohlednil dopad zvláštních okolností na míru jimi utrpěné nemajetkové újmy.

8. Napadeným usnesením senátu Nejvyššího soudu bylo dovolání stěžovatelů odmítnuto podle § 243c odst. 1 občanského soudního řádu, neboť dle názoru odvolacího soudu trpělo vadami, pro něž nelze v dovolacím řízení pokračovat. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že stěžovatelé nevymezili žádnou konkrétní otázku, tedy nekonkretizovali, který z předpokladů přípustnosti dovolání považují za splněný. Připomněl přitom ve svých rozhodnutích opakovaně uvedený názor, že k projednání dovolání je nezbytné, aby z něj bylo zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se má dovolací soud odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013 sp. zn. 25 Cdo 1559/2013, nebo

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013 sp. zn. 29 Cdo 2488/2013). Pouhá kritika právního posouzení odvolacího soudu ani citace (části) textu ustanovení § 237 občanského soudního řádu nepostačují (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013 sp. zn. 32 Cdo 1389/2013). Ani „unikátnost případu v celé řadě ohledů“ neodpovídá řádnému vymezení přípustnosti dovolání ve smyslu § 237 občanského soudního řádu, neboť z takto široce vymezené přípustnosti nelze žádnou konkrétní otázku dovodit. V závěru dovolání stěžovatelé uvedli, že pokud byla přiznaná náhrada ve svém souhrnu zkrácena o 90 %, odvolací soud se tímto odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu, dle níž je hranicí pro snížení či zvýšení přiznané náhrady 50 %. Ani u této námítky však řádně nevymezili přípustnost dovolání, neboť nepoukazují na žádné konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu. Dovolací soud přitom podotkl, že dle jeho ustálené judikatury se hranice 50 % vztahuje k hodnocení každého kritéria samostatně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2012 sp. zn. 30 Cdo 3995/2011).

## II. Argumentace účastníků řízení

9. Ve své ústavní stížnosti ze dne 8. 8. 2017 stěžovatelé tvrdí, že napadenými rozhodnutími Nejvyššího soudu, městského soudu a obvodního soudu bylo porušeno jejich ústavně zaručené základní právo na náhradu újmy způsobené nesprávným úředním postupem státu dle článku 36 odst. 3 Listiny, neboť dle ustálené judikatury Ústavního soudu musí být náhrada utrpěné újmy přiznána v přiměřené výši, která je schopna plnit svou satisfakční funkci. Zkrácení zadostiučinění, ke kterému v jejich věci přistoupil městský soud, však naprosto neodpovídá tomu, jaká újma jim byla dlouhotrvajícím trestním řízením způsobena, je v rozporu s výpočetními metodami ESLP, a nenaplnuje proto účel a smysl článku 36 odst. 3 Listiny a zákona č. 82/1998 Sb.

10. Stěžovatelé se domnívají, že v největší míře porušil jejich základní práva obvodní soud, který dospěl v rozporu s judikaturou Ústavního soudu k závěru, že za nepřiměřeně dlouhé trestní řízení v délce trvání třinácti let a osmi měsíců jim coby satisfakce postačuje pouhé konstatování porušení práva na přiměřenou délku řízení. Ačkoli městský soud toto zjevné pochybení napravil, neučinil tak v dostatečné míře, jelikož přikročil ke snížení přiznaného zadostiučinění o extrémních 90 %, a dospěl tak k částce, která je s ohledem na míru utrpěné újmy a všechna specifika daného případu naprosto nedostatečná. Obecnými soudy tedy bylo o jejich nároku rozhodnuto v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a ESLP, která takto podstatné snížení o 90 % umožňuje pouze ve zcela výjimečných případech hodných zvláštního zřetele, kdy utrpěná újma je oproti normálním situacím zanedbatelná. Stěžovatelé v tomto ohledu odkázali na výše cit. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1572/11.

11. Ke snížení zadostiučinění o 50 % z důvodu složitosti věci stěžovatelé v ústavní stížnosti uvádějí, že obecné soudy zcela ignorovaly skutečnost, že vliv složitosti věci na celkovou délku řízení se v průběhu času zásadním způsobem měnil; zatímco její vliv na trestní řízení byl do pravomocného odsouzení hlavního pachatele Ing. Petra Smetky rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2006 značný, po tomto datu již byl pouze minimální a k prodlužování daného řízení docházelo ze zcela jiných důvodů, které se složitostí věci téměř nesouvisely. Ke dni 6. 6. 2006 byl totiž skutkový stav věci objasněn do téměř nejmenších podrobností a jakékoli další dokazování bylo pouze marginální povahy. Důvody nepřiměřené délky trestního řízení po tomto datu lze naopak spatřovat ve zdloouvavém opakovaném instančním postupu mezi soudem prvního a druhého stupně. Nežli

mohlo být ve věci s konečnou platností rozhodnuto, byla dne 1. 1. 2013 vyhlášena amnestie, v jejímž důsledku bylo celé trestní řízení zastaveno, aniž by došlo k rozhodnutí o nároku poškozených na náhradu škody, ani ke spravedlivému odsouzení pachatelů, kteří tuto újmu způsobili. I tento naprosto neuspokojivý výsledek představoval pro stěžovatele značný zdroj frustrace a deziluze z fungování justičního systému a zesílil újmu z nepřiměřeně dlouhého řízení.

12. Dalším kritériem, pro které bylo přikročeno ke snížení přiznaného zadostiučinění o 30 %, je fakt, že dané trestní řízení probíhalo před všemi stupni soudní soustavy. Stěžovatelé jsou však toho názoru, že jakékoli krácení peněžitého zadostiučinění z tohoto důvodu může být z povahy věci pouze výjimečnou záležitostí, jsou-li dány určité zvláštní okolnosti, které to v daném konkrétním případě odůvodňují. Takové snížení je podle nich de facto duplicitním s ohledem na již učiněné snížení pro složitost věci a je rovněž v rozporu s rozhodovací praxí ESLP, přičemž účastníkům řízení nelze přičítat k tíži samotný fakt, že dané řízení probíhalo před více stupni soudní soustavy, aniž by bylo jakkoli specifikováno a odůvodněno, proč je v tomto konkrétním případě zapotřebí přikročit ke snížení peněžitého zadostiučinění.

13. Pokud jde o třetí a poslední kritérium, pro které došlo ke snížení přiznaného peněžitého zadostiučinění o 20% a kterým byl údajný nižší význam předmětného trestního řízení pro stěžovatele, k tomu jmenovaní uvádějí, že zásadně nesouhlasí s tvrzením, že poškozený je v rámci trestního řízení pouze okrajový subjekt. Dle judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu [viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 554/04 ze dne 31. 3. 2005 (N 67/36 SbNU 707) a sp. zn. I. ÚS 2859/09 ze dne 8. 6. 2010 (N 122/57 SbNU 525, či usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Ido 110/2002)] je naopak poškozený důležitým článkem trestního řízení, jehož práva a zájem na výsledku řízení je zapotřebí respektovat a chránit. Dále není pravdou, že je možnost domáhat se nároku na náhradu škody v civilním řízení vždy stejně dostupná a rychlejší, nežli cesta adhezního řízení. Je s podivem, že obecné soudy natolik akcentovaly extrémní složitost celého případu, avšak při hodnocení reálné možnosti úspěšného vymožení nároku na náhradu škody v případném civilním sporu složitost věci naopak zcela opomněly zohlednit. S ohledem na povahu předmětného trestného činu lze konstatovat, že způsobení škody a odpovědnost za ni stojí v jádru samotného trestného činu a jsou natolik vzájemně propojené, že prokázáním jednoho je v podstatě prokázáno i druhé. Představa, že by stěžovatelé byli schopni sami a svépomocí docílit téhož v kratším čase v rámci civilního řízení, ve kterém by museli nést břemeno tvrzení a důkazní, je naprosto iluzorní a odtržená od reality. Nebylo proto namístě přičítat k jejich tíži fakt, že se rozhodli svůj nárok na náhradu škody uplatnit v rámci adhezního řízení, kterého se navíc od počátku velmi aktivně účastnili. Stěžovatelé konečně zdůrazňují, že v důsledku trestného činu ztratili v podstatě veškeré životní úspory a dostali se do nesmírně tíživé finanční a životní situace, se kterou se velmi těžko vyrovnávali. I Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 30. 10. 2012 v dané věci vyzdvihl extrémní dopad, jaký měla trestná činnost pachatelů v kauze H-System na poškozené.

14. K napadenému usnesení Nejvyššího soudu stěžovatelé uvádějí, že jejich dovolání bylo odmítnuto, aniž by se Nejvyšší soud podrobněji zabýval meritorní stránkou věci.

15. Městský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti v plném rozsahu odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí a navrhl, aby byla ústavní stížnost odmítnuta.

16. Nejvyšší soud poukázal ve svém vyjádření k ústavní stížnosti na to, že stěžovatelé ve stížnosti neuvádějí, jakým způsobem dovolací soud zasáhl do jejich základních práv, odmítl-li jejich dovolání pro vady. Zdůraznil, že jejich dovolání bylo po řádném posouzení a

zohlednění judikatorní praxe odmítnuto senátem, nikoliv samosoudcem, a to pro vady spočívající v absenci náležitého vymezení, v čem spatřovali splnění předpokladů dovolání. Nekonkretizovali totiž, který z předpokladů přípustnosti dovolání považují za splněný, což je k věcnému projednání dovolání dle občanského soudního řádu i ustálené rozhodovací praxe nezbytné (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 3524/13 ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 1675/14 ze dne 26. 6. 2014 a sp. zn. II. ÚS 2716/13 ze dne 12. 2. 2015). Stěžovatelé tak efektivně nevyčerpali procesní prostředek k ochraně jejich práva, a jejich ústavní stížnosti je tedy v části směřující proti rozhodnutím soudů prvního a druhého stupně nepřipustná.

17. Nejvyšší soud ve svém vyjádření připomíná, že se v dovolacím řízení výši přiměřeného zadostiučinění nezabýval, ani zabývat nemohl. Nad rámec své povinnosti však přesto v napadeném usnesení reagoval na námitku týkající se způsobu krácení základní částky určené odvolacím soudem. V této souvislosti stěžovatelé sice citovali náleze Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1572/11 ze dne 6. 3. 2012 (N 45/64 SbNU 551), to však k vymezení předpokladů přípustnosti dovolání nepostačuje. Nejde totiž ani o odkaz na přílehlavou judikaturu Ústavního soudu ve smyslu nálezu sp. zn. I. ÚS 3507/16 ze dne 21. 12. 2016, neboť uvedený náleze se týká rozsahu přezkumu rozhodnutí o přiznání zadostiučinění za nemajetkovou újmu a stěžovatelé nijak neobjasnili jeho význam pro dovolací řízení. Nejvyšší soud se k této námitce vyjádřil jednak z důvodu procesní opatrnosti (vzhledem k uvedení judikatury Ústavního soudu), jednak proto, aby bylo postaveno najisto, jaký je správný výklad procentního krácení zákonem stanovených kritérií.

18. S poukazem na smysl zákona č. 82/1998 Sb., účel institutu zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení podle § 31a odst. 1 tohoto zákona, jakož i na konkrétní kritéria pro stanovení výše takového zadostiučinění, pak Nejvyšší soud ve svém vyjádření uvedl, že pokud odvolací soud postupoval v intencích zákonných ustanovení a s ohledem na účel a smysl uvedeného zákona, nedopustil se tím žádného vybočení z rámce zákonné úpravy, ani se neodchýlil od závěrů vyplývajících z judikatury ESLP. Ústavní stížnost je tak jen pokračující polemikou s hodnocením učiněným odvolacím soudem ohledně stanovení částky za přiměřené zadostiučinění, přestože pouhý nesouhlas s právním názorem obecných soudů nemůže být opodstatněným důvodem ústavní stížnosti. Podle Nejvyššího soudu nebyla napadeným rozhodnutím porušena základní práva stěžovatelů, jejich ústavní stížnost proto není přípustná ani důvodná.

### III. Hodnocení Ústavního soudu

19. Ústavní soud úvodem podotýká, že přestože stěžovatelé nespécifikují své námitky vůči napadenému usnesení Nejvyššího soudu a omezují se na tvrzení, že se Nejvyšší soud nezabýval meritorní stránkou věci, je v dané věci nezbytné posoudit, zda řádně využili svého práva podat dovolání jako mimořádný opravný prostředek, který může dovolací soud odmítnout jako nepřipustný z důvodů závisejících na jeho uvážení, a zda tedy splnili podmínku vyčerpání všech procesních prostředků, které jim zákon k ochraně jejich práva poskytoval (viz § 75 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

20. Ústavní soud připomíná, že ve své konstantní judikatuře nepovažuje právo na dovolání za ústavně garantované; pokud by tzv. mimořádné opravné prostředky nebyly připuštěny vůbec, nepochybně by taková úprava z tohoto pohledu i z pohledu ústavněprávního obstála. Na druhou stranu však zdůrazňuje, že pokud se zákonodárce rozhodne institut dovolání

vytvořit, rozhodování o něm nelze vyjímát z rámce ústavněprávních principů a ústavně zaručených práv a svobod jednotlivce, a to zejména práva na spravedlivý proces [srov. např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 1/03 ze dne 11. 2. 2004 (N 15/32 SbNU 131; 153/2004 Sb.) či nálezy sp. zn. IV. ÚS 128/05 ze dne 10. 5. 2005 (N 100/37 SbNU 355)].

21. V celé řadě svých rozhodnutí přitom Ústavní soud stvrdil, že dovolání musí obsahovat náležitosti stanovené § 241a odst. 2 občanského soudního řádu, k nimž patří vymezení, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Ústavní soud však zároveň nepřipouští, aby Nejvyšší soud postupoval při posuzování bezvadnosti dovolání příliš formálně [viz např. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1256/14 ze dne 18. 12. 2014 (N 234/75 SbNU 607) a sp. zn. I. ÚS 354/15 ze dne 19. 11. 2015 (N 198/79 SbNU 251)].

22. V projednávaném případě podali stěžovatelé dovolání s tím, že se odvolací soud při svém rozhodování odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, resp. od jeho právního názoru vyjádřeného ve sjednocujícím Stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 13. 4. 2011 sp. zn. Cpjn 206/2010, neboť přikročil ke zcela nepřiměřenému snížení finančního zadostiučinění o 90 %. Tvrdili přitom, že dle judikatury odvolacího soudu je obecnou hranicí pro snížení přiměřeného zadostiučinění 50 % a ke krácení ve větší míře lze i dle judikatury Ústavního soudu (v této souvislosti zmínili výše cit. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1572/11) a ESLP přistoupit jen za naprosto výjimečných okolností. V napadeném usnesení, kterým jejich dovolání odmítl pro vady, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že stěžovatelé nekonkretizovali, který z předpokladů přípustnosti dovolání považují za splněný. Připomněl, že k projednání dovolání je nezbytné, aby z něj bylo zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se odvolací soud odchýlil.

23. Po prostudování textu dovolání, který měl spolu s příslušným soudním spisem sp. zn. 31 C 419/2014 k dispozici, dospěl Ústavní soud v projednávané věci k názoru, že z dovolání lze zjistit, v čem stěžovatelé spatřovali splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Je z něj totiž zcela zřejmé, že podle nich odvolací soud pochybil při řešení otázky týkající se stanovení výše přiměřeného zadostiučinění, neboť základní částku pokrátil tak, že zadostiučinění zbavil satisfakční funkce. V tomto ohledu stěžovatelé odkázali zejména na konkrétní sjednocující stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, aniž by to však Nejvyšší soud ve svém odmítavém usnesení jakkoliv reflektoval. Poukázali rovněž na judikaturu Ústavního soudu, konkrétně na výše cit. nálezy sp. zn. IV. ÚS 1572/11, což Ústavní soud ve své judikatuře považuje za akceptovatelné vymezení rozhodovací praxe, od které se měl odvolací soud odchýlit (viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 1594/16 ze dne 1. 11. 2016 a sp. zn. I. ÚS 2135/16 ze dne 3. 5. 2017). Ani k tomu se Nejvyšší soud ve svém usnesení nevyjádřil, a náležitě se tak nevyřadil se stěžovateli předestřenou právní otázkou. **Shledá-li Nejvyšší soud vadu dovolání v tom, že dovolatelé neuvedli, od jaké konkrétní rozhodovací praxe se odvolací soud odchýlil, ačkoliv dovolatelé na relevantní rozhodovací praxi ve svém podání odkazovali, jedná v rozporu s jejich právem na spravedlivý proces.**

24. Namítá-li pak Nejvyšší soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti (viz bod 17), že nešlo o odkaz na přílehlavou judikaturu Ústavního soudu ve smyslu výše cit. nálezu sp. zn. I. ÚS 3507/16, nelze takové vysvětlení akceptovat v rovině vad dovolání. **Pokud se dovolatel domnívá, že se odvolací soud odchýlil od konkrétního rozhodnutí Nejvyššího soudu či Ústavního soudu, a Nejvyšší soud je naopak toho názoru, že dovolatelem citované rozhodnutí ve skutečnosti na daný případ nedopadá, nejde o vadu dovolání. Dovolatel totiž nemůže být „sankcionován“ odmítnutím pro vady pouze za odlišný právní názor,**

**nýbrž skutečně za nesplnění v zákoně zcela jasně a srozumitelně formulované povinnosti.**

25. Z napadeného usnesení Nejvyššího soudu navíc vyplývá, že stran toho, o jakou právní otázku šlo a jaký předpoklad přípustnosti měl být naplněn, neměl dovolací soud pochybnosti, neboť se k příslušné dovolací námitce v napadeném usnesení „nad rámec“ vyslovil (viz bod 8 in fine). Ve svém vyjádření k ústavní stížnosti (viz bod 17) pak Nejvyšší soud uvedl, že tak učinil jednak z důvodu procesní opatrnosti, jednak proto, aby bylo postaveno najisto, jaký je správný výklad procentního krácení zákonem stanovených kritérií.

26. Ústavní soud uzavírá, že přestože stěžovatelé ve svém dovolání dostatečně určitě vymezili důvody, pro které shledávali své dovolání přípustným, Nejvyšší soud se tímto dovoláním odmítl zabývat, a porušil tak právo stěžovatelů na soudní ochranu a spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto z výše uvedených důvodů ústavní stížnosti v části směřující proti usnesení Nejvyššího soudu vyhověl.

27. Ve zbývající části Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako nepřipustnou, neboť v návaznosti na zrušení usnesení Nejvyššího soudu a s ohledem na doktrínu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů mu již dále nepřísluší přezkoumávat napadené rozsudky obvodního a městského soudu. Tento přezkum bude nyní v kompetenci Nejvyššího soudu, který bude muset o dovolání znovu rozhodnout. Ústavní stížnost týkající se merita věci by tak v tomto případě byla prostředkem předčasným.

28. Při novém rozhodování o dovolání stěžovatelů bude Nejvyšší soud dbát na to, aby byl zachován vztah přiměřenosti mezi utrpěnou újmou a za ni poskytovaným odškodněním. Neopomene přitom zohlednit zejména následující úvahy vyplývající z judikatury ESLP. Především je třeba zdůraznit, že byla-li věc *opakovaně* projednávána na několika stupních soudní soustavy, tedy že vydaná rozhodnutí musela být nadřízenými soudy rušena z důvodu vad či nesprávného posouzení, je tuto skutečnost třeba přičítat k tíži soudům (viz např. rozsudek ESLP ve věci Jírů proti České republice ze dne 26. 10. 2004 č. 65195/01, § 50, či rozsudek ESLP ve věci Zámečnicková a Zámečník ze dne 21. 3. 2006 č. 16226/04, § 33). Dle názoru ESLP totiž potřeba opakovaně rušit rozhodnutí a vracet věc k novému projednání svědčí spíše o vážné dysfunkci soudního systému (viz např. rozsudek ESLP ve věci Wierciszewska proti Polsku ze dne 25. 11. 2003 č. 41431/98, § 46, či Yurtayev proti Ukrajině ze dne 31. 1. 2006 č. 11336/02, § 41). Kromě toho nelze snížený význam řízení pro stěžovatele bez dalšího odvozovat z toho, že vystupovali jako poškození v trestním řízení, a využili tak *beneficia legis*. Poškození mají totiž subjektivní právo na efektivní trestní řízení [srov. nález sp. zn. I. ÚS 3196/12 ze dne 12. 8. 2014 (N 152/74 SbNU 301)], a to i ve vztahu k případům trestných činů proti majetku na podkladě čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 3888/13 ze dne 26. 2. 2014), přičemž účelem amnestie by nemělo být zhoršení jejich postavení. Pokud vnitrostátní právní řád umožňuje poškozeným, aby se k trestnímu řízení připojili se svým nárokem na náhradu škody, má stát dle ESLP povinnost zajistit, aby poškození požívali základních záruk plynoucích z článku 6 Úmluvy (viz rozsudek ESLP ve věci Atanasova proti Bulharsku ze dne 2. 10. 2008 č. 72001/01, § 46). V tomto směru je také třeba, aby se soudy řádně vypořádaly s tvrzeními stěžovatelů ohledně existence okolností, které zvyšují význam předmětu řízení pro ně samotné. Pokud jde o eventuální sdílení újmy, bude nutné věnovat náležitou pozornost případné aplikaci kritérií zohledněných ESLP v jeho výše zmíněných rozsudcích Arvanitaki – Roboti a další proti Řecku a Kakamoukas a další proti Řecku, včetně skutečnosti, že



stěžovatelé do adhezního řízení nevstoupili společně a předložili individualizované žádosti o náhradu škody.

29. Ústavní soud proto z výše uvedených důvodů ústavní stížnosti v části směřující proti usnesení Nejvyššího soudu vyhověl a napadené rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zrušil. Ve zbývající části Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako nepřipustnou podle ustanovení § 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

**Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.**

V Brně dne 17. října 2017

Kateřina Šimáčková  
předsedkyně senátu